

УДК 94 (470.325)“1918”:336.24.07

**МИТНИЙ НАГЛЯД У БІЛГОРОДІ
ЗА ЧАСІВ П. СКОРОПАДСЬКОГО (1918 р.)****С. М. Дейнеко****(Харківський історичний музей, м. Харків)**

У статті на підставі архівних документів розглядається процес створення й функціонування Білгородського митного нагляду в період гетьманату П. Скоропадського. Виявляються особливості комплектування нагляду особовим складом, джерела фінансування, взаємовідносини митників із місцевим населенням, німецькою армією, залізничниками.

В статті на основі архівних документів розглядається процес створення й функціонування Білгородського таможенного надзора в період гетьманата П. Скоропадського. Показані особливості комплектування надзора личним складом, джерела фінансування, взаємовідносини таможенників з місцевим населенням, німецькою армією, залізничниками.

Based on archival files considers process of creation and functioning of Belgorod customs supervision in the period of Hetmanate of P. Skoropadsky in the article. Find out particular qualities of completion supervision personnel, origins of finance, customs officials' with local population, German army, railwaymen.

Ключові слова. Митниця, Білгород, кортрабанда, кордон, Радянська Росія, залізниця.

Вступ. Згідно з угодою про тимчасовий мир між Українською Державою та Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою від 12 червня 1918 р. відбулося припинення бойових дій і вже 14 червня розпочалися переговори про визначення кордонів між обома державами. Ідея про так звану “нейтральну” смугу завширшки 10 км, в якій заборонялося тримати військові підрозділи, не викликала заперечень у жодної зі сторін переговорів. Однак у подальшому між учасниками переговорів виникло серйозне питання, за яким принципом слід визначати кордон. Українська делегація наполягала на розмежуванні за етнічним принципом, російська делегація вважала, що визначати кордон слід через опитування місцевого населення, тобто проводити плебісцит серед мешканців прикордонних населених пунктів на належність до тієї чи іншої держави.

Україна, дотримуючись принципу встановлення державних кордонів за етнічним принципом, претендувала на 10 повітів Курської, Воронежської та Орловської губерній, 4 північні повіти Чернігівської губернії, які на той час були під контролем РРФСР, і третину Облaсті Війська Донського. Уряд Радянської Росії претендував на частину Чернігівської, Харківської та Катеринославської губерній. Під час переговорів у Курську сторони досягли компромісу. Так, демаркаційна лінія проходила через Сураж, Унечу, Стародуб, Новгород-Сіверський, Глухів, Рильськ, Колонтаївку, Суджу, Беленіхіно та Куп'янськ. Слід зауважити, що обидві сторони не вважали її своїм державним кордоном¹.

Одним із пунктів договору було відновлення вільної торгівлі. За згодою обох сторін, для переїзду через кордон залізничним транспортом, призналися такі шляхи: Орша – Гомель, Брянськ – Конотоп, Брянськ – Ворожба, Курськ – Ворожба, Курськ – Харків, Єлєць – Валуйки, Воронеж – Камінська, Царицин – Ліхая, Тихорецька – Ростов².

© С. М. Дейнеко, 2012

¹ Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1994. – С. 21–22; Рубльов О. С., Ресніт О. П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. – К., 1999. – Т. 10. – С. 131–132; Кравченко В. Харьков / Харків: столиця Пограниччя. – Вільнюс, 2010. – С. 239.

² Гай-Нижник П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917–1920 рр.). – К., 2010. – С. 100; Державний архів Харківської області (далі – ДАХО). – Ф. 84. – Оп. 2. – Спр. 100. – Арк. 5.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – аналіз становлення й роботи митного закладу в м. Білгороді. З ідеологічних мотивів дана тематика не стала предметом дослідження в історичній науці, що, у свою чергу, надає їй актуальності. Джерельну базу роботи становили документи з Державного архіву Харківської області.

Результати дослідження. Організація митної служби розпочалася в УНР ще на початку 1918 р. Одним із перших документів, який регламентував роботу Митної служби України, став протокол засідання комісії при Департаменті митних зборів з організації митної служби в Україні від 21–23 березня 1918 р.³

У період гетьманату П. Скоропадського формування митної служби перейшло до практичних кроків. Так, згідно з наказом Департаменту митних зборів Української Держави від 2 липня 1918 р. за № 1877, керівництво Харківської складської митниці було зобов'язане організувати тимчасовий митний нагляд на станції Білгород (Курської губернії) як передовий пост митниці в Харкові.⁴

Окрім Білгорода, подібні тимчасові митні нагляди відкрили у Валуйках (Воронезька губернія), Готні (Курська губернія), Коренево (Курська губернія) та Гомелі. Ми вважаємо, що нагляди в Білгороді та Валуйках були передовими постами Харківської митниці, подібні заклади в Готні, Коренево та Гомелі репрезентували Київську складську митницю. На нашу користь свідчить те, що під час формування штатів Білгородського та Валуйського митних наглядів їх основу становили службовці Харківської митниці, а керівники цих установ підпорядковувалися її управителеві. Напередодні падіння гетьманату керівництво Готнянського митного нагляду звернулося по допомогу до Харківської митниці. Суть прохання полягала в такому: “отправить в г. Киев эвакуированных со станции Готня чиновников означенного надзора и их багаж, а равно и казенные имущества...”⁵

Харківська митниця, згідно з наказом № 1877 від 2 липня 1918 р., для організації митного нагляду на станції Білгород повинна виділити зі свого складу 7 службовців: виконувача обов'язків (далі – в. о.) митним наглядом, в. о. контролера, в. о. складського наглядача та чотирьох доглядачів. До речі, таку ж кількість митників необхідно було відрядити до Валуйок. Усі ці співробітники вважалися тимчасово відрядженими.⁶ Керівником новоствореного нагляду в Білгороді призначили скарбника Харківської митниці Білецького: “Вследствие предписаний Департамента таможенных сборов от 2 июля с. г. за № № 1802 и 1877, предлагаю Вам немедленно с получением сего отправиться на ст. Белгород для организации таможенного надзора в учреждаемой на означенной станции таможенне, подведомственной мне, где Вы имеете вступить во временное исполнение обязанностей Управляющего этою Таможенною”⁷.

З ранку 17 липня 1918 р. скарбник Білецький вирушив до Білгорода, де в той же день взяв участь у спільній нараді з керівництвом Білгородського відділення Південної залізниці, яка згодом стала іменуватися Слобідською, з приводу відкриття митного нагляду.⁸

Митний нагляд у Білгороді розпочав свою роботу зі звернення до населення Харківщини з приводу відкриття нового митного закладу: “На основании п. 2 мирного договора между Украинскою Державою и Российскою Советскою Социалистическою Федеративною Республикою на станциях Белгород и Валуйки открыты действия таможенного надзора. Все лица, желающие в этих районах перейти через границу названных выше государств, должны явиться в Таможни на станции Белгород или Валуйки для проверки документов на право проезда через границу и для досмотра багажа”. Окрім оголошення, керівництво Харківської митниці надіслало прохання на ім'я харківського губернського старости сповістити місцеве населення в Білгородському та Валуйському повітах про початок роботи митних наглядів у Білгороді та Валуйках.⁹

³ ДАХО. – Ф. 84. – Оп. 2. – Спр. 99. – Арк. 1.

⁴ Там само. – Спр. 73. – Арк. 2.

⁵ Там само. – Арк. 2, 85, 109, 207, 209.

⁶ Там само. – Арк. 2.

⁷ Там само. – Спр. 99. – Арк. 1.

⁸ Там само. – Арк. 2.

⁹ Там само. – Спр. 73. – Арк. 109–110.

Формування штатів новоствореної організації в Білгороді відбувалося в основному за рахунок Харківської митниці. Так, у період із середини липня до 21 жовтня 1918 р. до Білгородського митного нагляду відрядили 11 співробітників Харківської митниці, з них 8 доглядачів. Усі співробітники митниці в Харкові, які отримали відрядження до Білгорода, мали стаж роботи не менше ніж 5 років. Ми встановили прізвища службовців Харківської митниці, які несли службу в Білгородському митному нагляді: виконувач обов'язків керівника нагляду А. Білецький, контролер Г. Гвоздіков, пакгаузний наглядач А. Н. Василевич, доглядачі – В. М. Бухтіаров, В. Коваленко, Д. Стрілецький, М. Швидкой, М. Красніков, Я. Шуба, О. Сидоренко та Д. Молчанов. 23 вересня керівництво Харківської митниці повідомило керівника митного нагляду в Білгороді про те, що більше не має можливості відряджати митних доглядачів¹⁰.

Іншим джерелом формування штатів слід назвати колишніх працівників митних установ Російської імперії та військовослужбовців у відставці. Нам відомо про 6 співробітників даної категорії. Так, 25 липня на посаду контролера Білгородського митного нагляду призначено колишнього помічника керуючого Боржиковської митної застави Клішевича. Виконувача обов'язків помічника магазинного наглядача Кнаута 18 серпня за власним бажанням переведено на аналогічну посаду до Білгорода. Наприкінці серпня Департамент митних зборів відрядив до Білгорода на посаду пакгаузного урядовця колишнього пакгаузного та корабельного наглядача Юрбурзької митниці В. А. Індутного. У середині вересня до Білгородського митного нагляду, за вказівкою керівництва Митної служби, скеровано уродженця Білгорода, колишнього прапорщика 10-го гусарського Інгерманландського полку М. Т. Ієвлева, йому запропонували посаду помічника магазинного наглядача. З 2 жовтня на посаду керівника нагляду призначено колишнього керуючого Бакинською митницею Голованя, виконувача обов'язків А. Білецького повернуто до Харкова на попередню посаду. Останнє відоме нам призначення відбулося 21 жовтня: колишнього митного доглядача Ревельської митниці Бикова призначили до Білгорода на аналогічну посаду. До речі, ще в серпні керівник Харківської митниці А. Гаєвський звернувся до керуючого Ревельською митницею, яку евакуювали до Харкова під час Першої світової війни, з таким листом: “В виду усилившейся работы в Белгородском таможенном надзоре, с которой личный состав чиновников этого надзора не в состоянии справиться и на основании предписания Департамента таможенных сборов от 15 августа 1918 г. № 3990 об увеличении личного состава сего надзора, имею честь не отказать в распоряжении о скорейшем командировании на ст. Белгород помощников пакгаузного смотрителя вверенной Вам таможни, намеченных к откомандированию в Белгородский таможенный надзор по предложению Департамента”. Зараз нам відомо, що лише доглядача Ревельської митниці Бикова відрядили до Білгорода¹¹.

Керівництво Департаменту митних зборів намагалося проводити виважену політику відбору кадрів, орієнтуючись, перш за все, на наявність досвіду роботи у претендента. Однак у вересні до митних закладів Української Держави стали надходити листи з вимогою надати до Департаменту копії службових (формулярних) списків усіх співробітників. Особливу увагу слід звернути на вихідців з українських земель Австро-Угорської імперії. Керівник Харківської митниці А. Гаєвський надіслав до Департаменту таку відповідь: “Вследствие циркулярного предписания от 14 сентября сего года № 392, Харьковская таможня имеет честь донести, что в числе служащих её не имеется уроженцев Галиции, Буковины и Венгрии украинской национальности”¹². Подібний циркуляр слід вважати проявом недовіри за регіональною ознакою, що, у свою чергу, не сприяло повноцінному добору кадрів до митної служби.

Напередодні відкриття митного закладу в Білгороді керуючий Харківською митницею А. Гаєвський звернувся з проханням до керівництва Слобідської залізниці про виділення для митників відповідних приміщень у межах станції, як службових, так і для про-

¹⁰ Там само. – Арк. 90, 21, 20, 112, 114, 115, 117, 153.

¹¹ Там само. – Спр. 99. – Арк. 3; спр. 73. – Арк. 104, 144–147, 162, 164, 106.

¹² Там само. – Спр. 92. – Арк. 2, 4.

живання. Відповідь залізничників була негативною: зайвих приміщень немає. Виходячи з цього, управління наглядом розташувалося на Веденській вулиці № 3, а не в межах станції, що ускладнювало роботу митної установи¹³.

Неодноразові звернення митників до міського голови Білгорода, повітового та губерньського старост і до міської управи не дали позитивних результатів. Митним службовцям дозволялося винаймати житло по 10 крб на добу за рахунок грошей, які переказувалися з Харкова¹⁴.

Слід зазначити, що співпраця митників Білгорода зі Слобідською залізницею мала багатогранний характер. Так, звернення керівника нагляду Білецького до залізничників з проханням надати відомості про графік руху потягів у напрямку Харкова, Сум та Курська знайшло розуміння. До того ж залізничники надали працівникам нагляду 6 безкоштовних залізничних квитків для пересування в межах Слобідської залізниці. Хоча вимоги митників були дещо більшими, вони просили 8 безкоштовних залізничних квитків з правом пересування в таких напрямках: Харків – Білгород та Білгород – Київ¹⁵.

У своїй роботі українські митниці часів гетьманату П. Скоропадського керувалися цілою низкою різноманітних циркулярів та постанов Департаменту митних зборів. Одним з найперших набрав чинності циркуляр від 23 травня 1918 р. “Про заборону вивозу за кордон України ріжних товарів”. За межі України заборонялося вивозити такі товари: рис, колоніальні товари, сирі та оброблені шкіри, цинк, мідь, нікель, олово, свинець, срібло, золото в зливках, монетах і ювелірних виробах, гуму і вироби з неї, вовну, олію та коней. Улітку, 26 липня, до цього списку додали рафінадну патоку, монпансьє та інші вироби з цукру¹⁶.

Український експорт регулювався Постановою № 94 від 6 червня 1918 р. “Правила о вивозі за кордон ріжних товарів”¹⁷. Для вивезення низки товарів за кордон встановлювалися такі правила: 1) на вивезення цукру, спирту і вугілля слід отримати дозволи профільних установ: Міністерства продовольчих справ (цукор), Акцизного відомства (спирт) і Департаменту палива при Міністерстві торгу та промисловості (вугілля); 2) на вивезення збіжжя, яєць та худоби потрібен дозвіл Державного хлібного бюро при Міністерстві продовольчих справ або його місцевих органів; 3) для вивезення залізної та марганцевої руди, залізного брухту, лісових матеріалів необхідно мати дозвіл Міністерства торгу та промисловості.

Для фізичних осіб, які згідно з п. 2 мирного договору між Українською Державою та РРФСР мають право повернутися на Батьківщину, дозволено перевезення через кордон власне майно, окрім цінних паперів та коштовностей. Кожний переселенець має право провезти з собою не більш як 10 тис. крб, на грошові суми, які перевищують даний ліміт, слід мати посвідчення, видане дипломатичною установою, котре засвідчує, що сума є наслідком ліквідації власного майна¹⁸.

За даними Білгородського митного нагляду, щодня через залізничну станцію проїздило більше 1 тис. осіб в напрямку Харкова, Сум та Курська. Щоб повноцінно виконувати свої службові обов’язки, митники потребували відповідного приміщення для ревізійної зали, канцелярії та складу. Як уже вище мовилося, білгородські залізничники відмовилися його надати, тому митники вимушені були звернутися по допомогу до німецького коменданта Білгорода. Не надто щедре німецьке командування виділило під митні приміщення дерев’яну прибудову до станційного буфету I класу, в частині якого вже розташувався німецький Червоний Хрест, до речі, вхід до приміщень митного нагляду та Червоного Хреста був спільний. Взагалі сусідство з так званими німецькими союзниками завдавало достатньо клопоту митникам. Наприклад, у рапорті А. Білецького до керівника митниці в Харкові від 5 вересня доповідається, що уродженка Білгорода пані Дерібізова, яка прибула до міста з РРФСР, відмовилася надати митникам для перевірки багаж, що складався з 12 багажних місць, мотивуючи це тим, що її речі вже перевірили в німецькій комендатурі. За наказом

¹³ Там само. – Спр. 73. – Арк. 31; спр. 99. – Арк. 18.

¹⁴ Там само. – Спр. 99. – Арк. 25, 31, 34.

¹⁵ Там само. – Спр. 99. – Арк. 10; спр. 73. – Арк. 101, 48.

¹⁶ Там само. – Спр. 73. – Арк. 25, 52.

¹⁷ Там само. – Арк. 25, 52.

¹⁸ Там само. – Арк. 26, 110.

останньої німецькі солдати завантажили багаж в обхід митниці в потяг, який відправлявся до Харкова. Протести українських митників німецькі військовослужбовці проігнорували¹⁹.

Боротьба з контрабандою велася переважно за межами станції Білгород. Місцеве населення активно брало участь у контрабандному промислі. Грунтовими шляхами, безконтрольно, гужовим транспортом, в об'їзд митниці до РРСФР вивозилися здебільшого цукор та борошно, ввозилися різноманітні мануфактурні вироби. Керівник Білгородського митного нагляду А. Білецький прийняв рішення взяти під контроль митниці шляхи, які проходили поблизу міста. По допомогу у вирішенні цього питання він звернувся до військових. Так, у серпні Білецький попросив військового коменданта Корочанського повіту направити на допомогу митникам 6 козаків. Військові не відмовили. Результати співпраці не забарилися, наприклад за період з 14 до 18 серпня спільний патруль затримав декілька возів з контрабандою до РРСФР, якими намагалися вивезти 12 пудів цукру та борошна, а також 6 коней. У той же період військовики та працівники митної служби затримали вантаж з мануфактурними товарами, який нелегально намагалися завезти з території РРСФР на загальну суму 468 крб 95 копійок²⁰.

Заради ефективної боротьби з контрабандою керівник Білгородського митного нагляду Головань у рапорті до Департаменту митних зборів запропонував низку заходів, які б, на його думку, могли зробити боротьбу з контрабандою на білгородському напрямі ефективнішою. Так, пропонувалося збільшити штат митників Білгородського митного нагляду для встановлення повного контролю на всіх шляхах місцевого значення; озброїти митних доглядачів гвинтівками, особливо зважаючи на те, що місцеві мешканці, значна частина яких промишляла контрабандою, неодноразово погрожували митним доглядачам фізичною розправою; перенести митний нагляд на 30 верст північніше, зі станції Білгород на станцію Сажне, яка перебувала поблизу тимчасового кордону; негайно збільшити розмір ставок митного тарифу, оскільки на даний момент ставки надто низькі порівняно з вартістю товарів. Іноді розмитнення товарів не виправдовувало витрат скарбниці на його проведення²¹.

На нашу думку, подібні рапорти надходили до Департаменту також з інших митних установ. Підтвердженням цьому є лист керівництва митної служби до керуючих митницями, в якому пропонувалося сповістити про кількість рушниць, необхідних для озброєння митників. Наприкінці жовтня керівник нагляду Головань надіслав до Києва ще одного листа з повідомленням, що за його наказом знято митний пост біля Крейдяних гір, при виїзді з Білгорода в північному напрямку. Підставою для такого рішення стала відсутність збройної сили, за допомогою якої вівся б контроль за даним шляхом. Такою силою була прикордонна варта, яка з 22 жовтня перестала виконувати свої службові обов'язки через нестачу зимового одягу та взуття. Тому, спираючись на дане повідомлення, Головань настійливо вимагав озброїти його підлеглих гвинтівками задля можливості повноцінно виконувати службові обов'язки. З Києва відповіли, що, як тільки отримають зброю від Військового відомства, негайно почнуть передавати її до митних установ²².

Фінансування митників, які отримали відрядження за межі постійного місця служби, в тому числі й до Білгорода, відбувалося згідно з Протоколом № 1 засідання Комісії при Департаменті митних зборів з організації митної служби на Україні від 21–23 березня 1918 р. Згодом даний документ підтвердило Міністерство фінансів Української Держави. Згідно з вищезначеним протоколом добове утримання видавалося в такому розмірі: керуючому – 20 крб; контролерам – 15 крб; помічнику пакувального наглядача – 10 крб; доглядачам – 7 крб.²³

Утримання Білгородського митного нагляду відбувалося за рахунок прибутку установи, тобто частина грошей, які отримували як різноманітні мита й збори, йшла на виплату жалування та добових митникам. У жовтні видано циркуляр у Департаменті митних зборів “Об улучшении материального положения таможенных служащих”, згідно з яким передба-

¹⁹ Там само. – Спр. 99. – Арк. 22; Спр. 73. – Арк. 135.

²⁰ Там само. – Спр. 99. – Арк. 15, 22, 23.

²¹ Там само. – Спр. 73. – Арк. 188.

²² Там само. – Спр. 99. – Арк. 36, 38, 49.

²³ Там само. – Спр. 73. – Арк. 9, 10.

чалосся з листопада, зважаючи на дорожнечу, збільшити розмір грошового утримання митних службовців²⁴.

Даний циркуляр унеможливив грошові виплати співробітникам Білгородського митного нагляду за листопад. У касі установи не вистачало грошей. Тому керівництво нагляду звернулося до Харківської митниці з проханням терміново продати частину товарів, які зберігалися на її складах, і отриманими грошима розрахуватися з митниками Білгорода. Виконувач обов'язків керуючого Харківською митницею А. Гасвський продавати товари зі складів заборонив, а дефіцит у Білгородському митному нагляді ліквідували за рахунок прямих асигнувань з каси Харківської митниці²⁵.

Окрім грошового утримання, митники мали отримувати житлові помешкання за рахунок скарбниці. Для нижчих урядовців (доглядачів, канцеляристів), у яких житло мало печі для випічки хліба і котрі звичайної кухні не мали, держава безкоштовно виділяла: 1) в зимовий період по 1/3 сажени триполінної міри на місяць; 2) влітку – 10²/3 вершка триполінної міри на місяць. Згідно зі ст. 605 Статуту про земську повинність, Білгород належав до середньої кліматичної смуги, тобто нараховувалося 6 зимових місяців, з жовтня до березня включно²⁶.

У цілому утримання нагляду з липня до середини грудня обійшлося в 33 тис. 144 крб 85 коп., прибуткова частина становила 43 тис. 185 крб 21 коп.²⁷

Докладнішу інформацію можна побачити в табл. 1.

Таблиця 1

Оборот каси Білгородського митного нагляду

№	Зібрано мит і зборів	Сума, крб	Вартість утримання нагляду	Сума, крб
1	Липень – серпень	3 тис. 834 крб 19 коп.	Липень – серпень	2 тис. 406 крб 60 коп.
2	Вересень	12 тис. 511 крб 77 коп.	Вересень	5 тис. 613 крб 95 коп.
3	Жовтень	17 тис. 752 крб 92 коп.	Жовтень	8 тис. 208 крб 60 коп.
4	Листопад	4 тис. 309 крб 59 коп.	Листопад	11 тис. 149 крб 55 коп.
5	Грудень	4 тис. 776 крб 74 коп.	Грудень	5 тис. 766 крб 15 коп.
6	Всього	43 тис. 185 крб 21 коп.	Всього	33 тис. 144 крб 85 коп.

Складено автором на підставі: ДАХО. – Ф. 84. – Оп. 2. – Спр. 99. – Арк. 63.

Отже, можна констатувати, що загальний чистий прибуток майже за півроку становив 10 тис. 40 крб 36 коп., дефіцит грошей у листопаді та грудні ліквідовано за рахунок надходжень з каси Харківської митниці. Унаслідок відновлення бойових дій між РРСФР та Українською Державою, Білгородський митний нагляд у повному складі разом з майном 24 листопада 1918 р. евакуювали до Харкова. Через два дні, 27 листопада, керівництво Харківської митниці звернулося до німецького коменданта станції Харків з проханням допомогти особовому складу Білгородського митного нагляду повернутися на станцію Білгород, бо надійшла інформація, що частини Червоної Армії залишили місто і відійшли за нейтральну смугу. Того ж дня митники відбули назад до Білгорода²⁸.

²⁴ Там само. – Спр. 34. – Арк. 13.

²⁵ Там само. – Спр. 73. – Арк. 218, 219.

²⁶ Там само. – Спр. 99. – Арк. 50.

²⁷ Там само. – Арк. 63.

²⁸ Там само. – Спр. 73. – Арк. 204, 207.

Однак 10 грудня Головань підписав наказ № 425 про чергову евакуацію митного нагляду до Харкова. Уже наступного дня, 11 грудня, керівник Харківської митниці А. Гасвський віддав Голованю наказ про складання ліквідаційного акта. Керівником ліквідаційної комісії призначили контролера Харківської митниці Палієнка. До 18 грудня 1918 р. вся документація та майно митного нагляду передано контролеру Палієнкові. Таким чином, цю дату можна вважати останнім днем роботи Білгородського митного нагляду.

Висновки. Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що Білгородський митний нагляд заснували за наказом Департаменту митних зборів як передовий пост Харківської митниці. Свою роботу він розпочав 17 липня 1918 р. Штати нагляду формувалися за двома джерелами: 1) відряджені службовці Харківської митниці та працівники інших митних установ; 2) колишні військовослужбовці. Однак слід зазначити, що основу кадрів Білгородського нагляду становили харківські митники. Ми також установили, що в питанні кадрової політики Департамент митних зборів звертав особливу увагу керівників місцевих митних установ на українців з Австро-Угорщини, напевне, не довіряючи їм. У взаємовідносинах з іншими державними установами митникам не вдалося налагодити міцні партнерські стосунки із залізничниками та місцевою владою в Білгороді. Обидві ці структури без уваги ставилися до прохань та потреб митної служби. Військовослужбовці німецької залоги Білгорода відверто ігнорували законні вимоги митних службовців, що не сприяло налагодженню повноцінної та плідної роботи нагляду. Не дивлячись на такі умови, керівництво Білгородського митного нагляду зуміло налагодити плідну роботу установи та організувати співпрацю з військовим відомством у боротьбі з контрабандою. Основними предметами контрабанди були сільськогосподарські вироби та мануфактура. Джерелом фінансування слугували прибутки Білгородського митного нагляду, а в разі нестачі грошей дефіцит ліквідовувався за рахунок каси Харківської митниці. Встановлено, що наприкінці листопада нагляд тимчасово припинив свою роботу на ст. Білгород, яку відновив через дві доби. Остаточно установка припинила існування в середині грудня 1918 р.

УДК 341.2(436)

АВСТРІЙСЬКО-СЛОВЕНСЬКИЙ КОРДОН: РОЛЬ КОМІСІЇ МАЙЛЗА (СІЧЕНЬ – ЛЮТИЙ 1919 р.) У ВИРІШЕННІ “КАРІНТІЙСЬКОГО ПИТАННЯ”

К. В. Мальшина

(Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, м. Київ)

Стаття висвітлює головні державотворчі завдання словенської політики на початку існування Королівства СХС, значення “каринтійського питання” для процесу державотворення. Досліджується діяльність комісії Майлза в Словенській Каринтії (1919 р.) і характер впливу доповіді Майлза на рішення Паризької мирної конференції та в цілому на встановлення австрійсько-словенського кордону.

Статья освещает главные государственно-политические задачи словенской политики в начале существования Королевства СХС, значение “каринтийского вопроса” для процесса словенского государственного строительства. Исследуется деятельность комиссии Майлза в Словенской Каринтии (1919 г.) и характер влияния доклада Майлза на решения Парижской мирной конференции и в целом на установление австрийско-словенской границы.

Article is devoted to the main Slovenian state-building policy objectives at the first years of the Kingdom of SHS and the meaning of the “Carinthia question” for the Slovenian state-building process. The activity of the Miles’ commission in the Slovenian Carinthia (1919) and the character of the impact of Miles’ report on the decisions of the Paris Peace Conference and in general on the establishment of the Austrian-Slovenian border are researched.

Ключові слова. Словенія, Королівство СХС, державні кордони, “каринтійське питання”.

© К. В. Мальшина, 2012